زانكۆی سەلاحەدین – هەولێر

كۆلێژی كارگێڕی وئابووری

بەشی ژمێریاری

قۆناغی سێ یەم

ژمێریاری باج

مامۆستای بابەت :شێرزاد

نووسین وئامادەكردنی :دەشتی جوادجلال

2016 – 2015

الفصل الاول

مدخل الى المحاسبةالضريبة

****

اولا:تعريف الضريبةوعناصرها:

أ- **پیناسەی باج :سەپێنراوێکی نەختینییەکەدەوڵەت بەزۆرەملێ بەسەرتاکەکانی کۆمەڵگابەبێ بەرامبەردەی سەپێنێت لە پێناوپڕکردنەوەی خەرجی گشتی وبەدەستهێنانی ئەوئامانجانەی هەڵقولاوی فەلسەفەی سیاسی دەوڵەتن جائەوکەسانە(کەسانی ئاسایی بن یان معنوی).**

- **المكلف:هەمووئەوکەسانەدەگرێتەوەبۆباج بەگوێرەی یاسای باجی داهات ژمارە(** 113 **)لەساڵی** 1982 **رێکخراوە.**
- **السنەالتقديريە :ئەوساڵەیەکەتێدادەخەمڵێندرێت داهاتی ئەوکەسانەی کەباج دەیانگرێتەوە.**

ب- عناصرالضريبة:

1. انهامبلغ من المال:**باج لەسەردەمی کۆن وەرگیراولەسەرکشتوکاڵ وجۆرەکانی تر،وەلەدوای ئەوە پارە بەکارهێنراو کرایە پێوانەوجێگیرکرا وەکو وسیلەی ئاڵوگۆڕکردن بۆئامرازودانی باج بە پارە کرایەبنچینەی گشتی.**
2. الضريبةفرضيةالزامية:**باج فەرمان وئەرکێکەکارە لەبەکاربردنی دەسەلاتی دارایی.واتەکەنرخی باج وباجدەر(بەسەرداسپێنراو)بەئامرازووەرگرتنی بەویستی دەوڵەت.**
3. **باج ئامرازێکی داراییەبۆپڕکردنەوەی خەرجی گشتی.**
4. الضريبةفرضيةبدون مقابل مباشر :**یەکێك لەتایبەتمەندیەکانی باج ئەوەیەدەدرێت بەبێ بەرامبەرواتەهیچ شتێك بەرامبەری نی یە.**

ثانيا:اهداف الضريبة:

1. **الهدف المالى:مەبەستی سەرەکی لەباج لەزۆربەی دەوڵەتان ئەوباجەوەردەگیرێت لەسەرسەرچاوەی دارایی بۆپارەدانی خەرجی گشتی.**
2. **الهدف اقتصادیه:ئاما نجی ئابووری تێکەلاٌوەتەنهائامرازێکەبۆپارمەتیدانی پیشەسازی نیشتمانی لەرێگەی گومرکەوە باج بەرێژەیەکی بەرزلەسەرکالاٌی دەرکی هاوردەدادەنرێت تاوەکوکالاٌی ناوخۆبتوانێ رکابەری کالاٌی دەرەوە بکات.**
3. **الهدف اجتماعیە:بەکارهێنانی باج بۆدووبارەدابەشکردنەوەی داهات وسامانە لەکۆمەڵگادا،ئەوبەکارهێنانەلەرێی بەکاربردنی هەندێك کالاٌی نەویستراولەناوکۆمەڵگاوەکو (مەی،جگەرە)هتد....**

ثالثا:قواعدالضريبة:

1- **قاعدەالمساواە:یەکسانکردنی هەمووتاکەکان لەبەرامبەرباج،وەئەوباجەیەکجار دەدرێت،واتەبەشداری دەکەن هەمووخەڵك بۆپرکردنەوەی خەرجی گشتی بەگوێرەی بڕی دیاریکراووبە پێی توانای کەسەکان.**
2- **قاعدەالیقین:واتەئەوبنچینەیەیەکەباج وەردەگیرێت دەبێت دڵنیابن لەولیستە ،وەباجدەردەزانێت (دەفرەکەی) باجی دەکەوێتەسەر بڕی ئەوەی دەکەوێتەسەردەی دات لەکات وئامرازی باجدا.**
3- **قاعدەالملائمه:زانراوەئەوبنچینەیەبۆباج رێگایەکی گونجاوەبۆپێدانی باج لەلایەن باجدەرەوە لەدوای کۆکردنەوەی داهاتی باج لەسەرچالاکی بازرگانی لەکۆتایی ساڵی داراییدا.**
4- **قاعدەالاقتصاد:واتەرێکخستنی باج بەرێگەی کەمترین تێچوون ووەرگرتنی باجی داهات بۆ گەنجینەی دەوڵەت.**
5- **قاعدەالتنوع: رێکخستنی باج جۆراوجۆرە(جۆرەکانی باج وەکوباجی داهات،باجی خانووبەرە،باجی میرات).**

رابعا:انواع الضريبة:

تنقسم الضرائب في العراق الى قسمين رئيسين وهما:

- الضرائب المباشرة
- الضرائب غيرالمباشرة

الضرائب المباشرة:

1. الضرائب على الدخل:**باج لەسەردەفروداهات دەبێت وەدووجۆرەباج هەیە :**

- الضرائب النوعية:**ئەوباجەتاییەتیەلەسەرسەرچاوەی داهاتە ،وەکوسەرچاوەی داهات کاروموچەوەراسمالی زەوی وخانووبەرە.**
- الضريبةالعامةعلى الدخل:**ئەوباجەلەسەرکۆی داهاتەگرنگی جۆراوجۆری وژمارەی سەرچاوەی دەفری کەسەکان، ئەوباجە چونکەگونجاوەلەگەڵ چەندێتی ئابووری باجدەرچونکەکۆی داهاتی باجدەرلێکدانەوەی ڕاستی خەملێنراوە.**

2. الضرائب على الراسمال:**ئەوباجەلەسەرراسمالی باجدەروسەرچاوەکەیەتی، وەخواست لەسەرراسمال وکۆی ئەوکەل پەلانەی کەباجدەریان کەسەکەهەیەتی لەکاتی دیاریکراودانراووەکوموجوداتی تێکەڵاوی هاوشێوەی زەوی وخانووئامێر، یان موجوداتی متداولەوەکوقەرزارەکان و پشك وسندات ودراو.**

الضرائب غيرالباشرة:

ئەوجۆرەباجەجۆراوجۆرەدەدرێت لەلایەن باجدەرەوەبەخاسیەتی کاتی لەگواستنەوەی قورسایی بۆکەسی کۆتایی وەدابەش دەکرێت بۆ:

- الضرائب على الاستهلاك
- الضرائب الكمركية
- الضرائب الانتاج
- الضرائب على التداول

خامسا:سنويةالضريبة:

ئــەوبـاجى داهاتەنـاســە پێندرێت لەســەرئە نجامی کردارەکــانی بـاجــدەروەکاتێك دەســە پێندرێت لەسەرگشت یــان ســەرجەم کردارەکــان لــەماوەی کــاتی دیاریکراوئەوکەســەنەزانێت بەبنــەماکانی سالأنەی باج.

وان المشروع في قانوون ضريبةالدخل في العراق اوردمصتلحات عدةللسنويةوهي:

1- سنةنجوم (تحقق)الدخل:**ئەوساڵەیەلێکۆڵینەوەدەکرێت لەسەرداهات.**

2- السنةالتقديرية:**ئەوساڵەگەورەیەیەبۆساڵی لێکۆڵینەوەلە داهات لەدووبارەخەملأندنی داهــاتی باجدەرکەڕویداله پەسندکردنی قازا نجێکی بازرگانی.**

3- السنةالحسابية:**ئەوساڵەتێیداکەســاڵی هەژمارکردنەلەلەســەرەتادووبارەلەبەرواری ســەرەتای چالاکی وداخستنی لەکۆتـایی(واتەلــەدوای** 365 **ڕۆژلەســەرەتا)وەك ســەرەتاله** 2009/6/1 **لەکۆی گشتی وەکۆتایی لە** 2010/5/31 .

سادسا:التهرب الضريبي:

ڕاکردن لەباج ئەوەیەکەئاشکرایەکەباجدەرهەوڵدەدات باج نەدات لەسەرجەمی بێت یــان بەشێکی داهاتەکەی بێت،وەلێرەدووجۆرمان هەیەلەڕاکردن یان خۆشاردەنەوەلەباج ئەمانەن:

أ. التهـرب المشــروع:**ئەوڕووداوەیەلـــەکاتی کـــەڵك وەرگـــرتن بـاجدەرلـــە(** الثغـرات الموجود **)لەیاسائەوە دەچێتەزمنی یاسای باجی داهات وەکولێخۆشبوون لەهەنـدێك چـالاکی لەباج.**

ب. التهـرب غيرالمشــروع:**ئەوڕاکردنەیەکـــەفێل وفریـــوودان پشـــتی پێدەبەســـتێت باجـــدەربۆڕزگاربوون لـــەدانی باج،وەکولـــەکاتی پێشکەشـــکردن باجـــدەربیاناتی ناڕۆشـــن لە پووختەی داهات دەداتەدەسەلأتی دارایی(فەرمانگەی باج).**

الفصل الثانى

الضرائب على الدخل

****

اولا :مفهوم الدخل :دەتوانین پێناسەی بکەین بەوەی ئەگەرقازانج بەردەوامبوو نیشانەوهێمای فەلسەفەی ئابووری وکۆمەلآیەتی یەوە ئەوئە نجامەبەرامبەردەکەین لەنێوان داهات وخەرجی وەهاوکێشەی قازانج ئەمەیە :

قازانج = داهات ـ خەرجی(تێچوون)

وەلەسەرداهات پێناسەی جیاوازوجۆراوجۆرکراوەلایەنەکانی ئەمانەی خوارەوەن :

1.الدخل الاقتصادي:**بە پێی لێکدانەوەی ئادەم سمس ئەویەکەم کەس بوو پێناسەی داهاتی ئابووری کردبوو دەڵێت ئەوبڕەیەکەدەتوانرێت خەرج بکرێت بەبێ خستنەڕووبۆراسمال.**

2.الدخل المحاسبي:**ئەوجیاوازیەیەلەنێوان داهات وخەرجی لەماوەی کاتی دارایی دیاریکراووە دەکرێت بەدووبەش ئەویش داهاتی ئاسایی وداهاتی گشتگیر:**

- **الدخل المحاسبى العادى:ئەوداهاتەیەوەردەگیرێت لەسەریەکەی ئابووری لەئە نجامدانی چالاکی سەرەکی(ئاسایی).**
- **الدخل المحاسبى الشامل: ئەوداهاتەیەوەردەگیرێت لەسەریەکەی ئابووری لەماوەی ئە نجامدانی چالاکی سەرەکی لەگەڵ ممارسەی چالاکی خستنەڕوودا.**

3. الدخل(الربح)الضريبي:**ئەوداهاتەدیاریکراوەیەبە پشتبەستن لەسەریاسای باجی داهات لەوماوەیەداداهاتی ژمێریاری ڕاستدەکرێتەوە.**

یان بەشێوەیەکی ترئەوداهاتەیەبە پێی یاسای باج ئەویش بەگۆڕینی قازا نجی ژمێریاری بۆقازا نجی باج.

مثال// قائمةالدخل(ا-خ)

ايرادات مصاريف نقل اندثارات 1000	مجمل الربح 10000 ايرادات عقار 2000 فوائد

وامان داناصافی الربح دەرچوو،ئەوەصافی ربحەربحی محاسبیە.

پرسیار//چۆن دەتوانین ئەو 10000 ربحەزیادبکەین ؟

وەلآم// دەبێ ایرادات زیادبکەین یان مصاریفەکان کەمبکەینەوە.

پرسیار//ئایا ایرادات عقار باجی دخلی لێ وەردەگیرێ یان باجی عقار؟

وەلآم//باجی عقاری لێ وەردەگیرێ ،کەواتە پێویستەهەڵبگیرێت واتەئەوداهاتەی باجی دخلی ناکەوێتەسەرپێویست ناکات لەقائمەی دخل بمێنێت،چونکەداهاتی عقار باجی دخلی لێوەرناگیرێت بۆیەکەهەڵمانگرت کاریگەری دەبێت لەسەر ربح.

پرسیار//ئایا(اندثارات**)کاریگەری دەبێت لەسەر ربح؟**

وەلآم//بەڵێ دامانناا دووشرکەهەبوو(A,B)دووماکنەی وەکویەکیان کڕی بەهەمان نرخ شرکەی A لە10٪ داناوەبۆ اندساراتی ماکنە،بەلآم شرکەی B لە15٪ داناوەبۆاندساراتی ماکنە،لەهەمان کاتداهەردووکیان کەدەچن بۆدانی باجی دخل لەفەرمانگەی باج تەماشادەکرێن مادام هەردووماکنەکەوەکویەکە کەچی رێژەکەیان جیاوازە کەواتەجیاوازی لەنێوان ربحەکەشیان دەبێت

بۆیەنابێت دووشتی لەوشێوەیەقبوڵ بکرێت یان لە10٪ ڕاستەیان لە15٪ڕاستە،بۆیەبۆدڵنیابوونمان دەچینەسەر(نظام محاسبةالموحد**)لێرەدافصلێکی تایبەت هەیەبە(**اندثارات**)کە پێمان دەڵێ کلفەکەی چەندە تایبەت بە(**اندثارات ماكنة**) دەرچووە 12٪ کەواتەهیچیان ڕاست نی یەبۆیە پێویستەهەردووکیان بگۆڕین بۆ لە 12٪ کەواتەلەلای هەردوو شرکەکاریگەری لەسەر ربح دەبێت،بۆیەلەوکاتەدا پێویست ناکات بگەڕێینەوەبۆقیدی ڕۆژانەو قیدی ماکنە چونکەئەوانەکاتێکی زۆری دەوێت بۆیەڕاستەوخۆبیگۆڕین.گۆڕینی بەم شێوەیە :**

$1000 \frac{12}{10} = 1200$ **بۆیە(**اندثارات**)ڕێژەکەی بەرزبۆوەکاریگەری دەبیت لەسەرربح وکەمی دەکات**

ثانيا:نطاق سريان الضريبةعلى الدخل:

1- معيار التبعيةالسياسية:
2- معيار التبعيةالاقتصادية:
3- معيار الاقامة:

جیاوازی پرۆژەی عێراقی لەیاسای باجی داهات (لەمادەی یەکـەم فقـرەی 10)لەلایـەنی الاقامـە نێـــوان کەســـی ئاســـایی و(تاکەکان)وەلـــەنێوان کەســـانی معنـــوی (کۆمپانیا،کۆمەڵـــەکان ،هتد...)ئەوجیاوازیەلەلایـــەنی کەســـی ئاســـایی نێـــوان عێراقـــی وعربـــی وبێگانـــەدا(غیری دەوڵەتەعربیەکان)ئەمانەی خوارەوەن :

1. **الفردالعراقی :کەسی عێراقی بەنیشتەجێ دادەنرێت لەم بارانەوەی خوارەوە :**

أ- ئەگەرهاتوولەهەرســـاڵێك (1/1 هـــەتاوەکو 12/31)بۆمـــاوەی چـــوارمانگ لـــەعێراق ئامادەبووبەیەکەوەیان بە پچڕاوی یان هەڵگری ڕەگەزنامەی عێراقی بوومقیم بـــووە(4)مـانگ بووئەواداهاتی ناوەوەودەرەوەباج دەی گرێتەوە.

ب- ئەگەرهاتووبەشـــێوەیەکی کـــاتی عێـــراق جێهێشـــت بـــەلام مـــاڵ وکارگەکـــەی لـــەعێراق بووئەوابەنیشتەجێ دادەنرێت وباج دەی گرێتەوە.

ت- ئەگەرهاتووکەسەکە کارمەندی دەوڵەت بوو،بـەلام کارەکـەی لـەدەرەوەی عێـراق بێـت وەیـان لەلایەن دەوڵەتەوەنێردرابێت بەشێوەیەکی کاتی وەکو کونسلگەری کەکارمەندی هەیەوەکوئـەوە وایەکەلەعێراق نیشتەجێ بێت.

تێبینی//بەلام ئەگەرهاتووبەنیشتەجێ دانەنراواتەهیچ لەوخالانەی سەرەوەی نـەی گرتەوەئـەوا ئەواتەنهاداهاتی ناوەوەی ئەوکەسەباجی دەکەوێتەسەر.

جواب//(1) عبدالكريم لا(11)

السنة	التفاصيل	الدخل الخاضع الضريبة
2005	2005/6/1 2005/1/1 5، 0 **بەنیشتەجیٚ دادەنریٚت مقیم**	=28000000+30000000 58000000 ملون
2006	2006/11/1 2006/12/31 1,30 غیر مقیم(**داهاتی ناوەوە**)	45000000
2007	2007/1/1 2007/5/1 4,0 مقیم	157000000
2008	غیر مقیم(**تەنهاداهاتی ناوەوە**)	110,000,000
2009	2009/12/31 2009/5/31 7,0 مقیم	=232000000+240000000 472000000

2. الفردغیر العراقي من رعایاالاقطار العربیة: **بەنیشتەجیٚ دادەنریٚت ئەگەرهاتوولەناوعیٚراقداکاربکات بەبیٚ ئەوەی رەچاوی ماوەی نیشتەجیٚبوون بکریٚت ماوەی(فترە)بۆحساب ناکاریٚت، مادام داهاتی دەست بکەویٚت ئەواباجی دەکەویٚتەسەروبەمقیم دادەنریٚت.**
3. الفردالاجنبي:
   - أ- **ئەگەرهاتووبۆماوەی(4)مانگ بەبیٚ پچراوی وەیان (6)مانگ ئەوابەمقیم دەژمیٚردریٚت.**
   - ب- **ئەگەرهاتووکاربکات لەکۆمپانیایەك کەئەوکۆمپانیایەبە پیٚی یاسای عیٚراقی دامەزرابیٚت.**
   - ت- **ئەگەرهاتووکاربکات لەلای پرۆژەیەکی پیشەسازی کەبە پیٚی یاسای عیٚراقی دامەزرابیٚت وەیان ئەوکەسە پسپۆریٚکی تاییە تمەندبیٚت.**
4. اقامةشخص معنوي: **هەمووکۆمپانیایەك کەدامەزرابیٚت بە پیٚی یاسای عیٚراقی وەنووسینگەوشویٚنی بەریٚوەبردنی لەعیٚراق بیٚت بەمقیم دەژمیٚردریٚت بەبیٚ رەچاوکردنی (فترە).**

جیاوازی نێوان مقیم وغیرمقیم:

أ- هاولاتی عێراقی ئەگەرهاتوومقیم بووئـەواداهاتی ناوەوەودەرەوەبـاجی دەکەوێتەسـەر، بەلام ئەگەرهاتووغیرمقیم بووئەواتەنهاداهاتی ناوەوەی باجی دەکەوێتەسەر.

ب- ئەگەرهاتووهاولاتیەکـەعێراقی نـەبوو بـەلام مقـیم بووئەواتـەنهاداهاتی ناوەوەبـاجی دەکەوێتەسەر.

ت- هـاولاتی مقـیم هەمووجۆرەلێخۆشبوونێك(السـیماح) دەی گرێتەوە، بـەلام ئەگـەرهاتوومقیم نەبووئەوالێخۆشبوون نای گرێتەوە.

پ- بۆکەسـی مقـیم نرخێکـی تسـاعدی بـاجی لێ وەردەگیرێت، بـەلام غیرمقـیم ئەوابـەنرخێکی جێگیرباجی لێ وەردەگیرێت وەیان بەنرخێکی تساعدی یان جۆرێکی ترغیرمقیم تسـاعدیەکەی زیاترە.

جواب// 2 لا(12)

عيراقي:

2009

من 1/1 ← 1/15 = $\frac{1}{2}$ = نصف شهر

من 3/1 ← 4/1 = 1 شهر

من 8/1 ← 11/1 =3 شهر

مجموع = 4.5

داهاتی بۆباج = 40000000 + 65000000 = 105000000 **كەواتەمقيمە**

2010

من 4/1 ← 6/1 = 2

من 12/1 ← 12/31 = 1

مجموع = 3

داهاتی بۆباج =38500000

كەواتەغيرمقيمە،وەتەنهاداهاتی ناوەوەی باجی دەكەوێتەسەر.

لبناني:

2008 =1500000 × 4.5 = 6750000

2009 1500000 × 12 = 18000000

2010 1500000 × 9.5 = 14250000

مجموع = 26 39000000

داهاتی بۆباج = 39000000

كەوتەبۆهەرسێ ساڵ بەنيشتەجێ(مقيم)دادەنرێت.

ثالثا:مصادر الدخل الذي تفرض عليةالضريبة:

بە پێی یاسای باجی دەرامەت ئەم داهاتانەی خوارەوەباجیان لێوەردەگیرێت .

1. **قازانجی کاری بازرگانی یان هاوشێوەی کاری بازرگانی وەهەروەهامقاولات.**
2. **وەرگرتنی (فائدەیان عمولە)یان لەئەنجامدانی کاری فرۆشتنی (اسهم وسندات)بەشێوەیەکی بەردەوام. بەلاَم ئەگەرئەم کارانەبۆیەکجاربووباج نای گرێتەوە.**
3. **وەرگرتنی کرێی زەوی کشتوکاڵی. واتەکەسەکەخۆی بەکارنەهێنێت وبیدات بەکێ.**
4. **قازانجی فرۆشتنی خانووبەرەیان شوێنی کرێی درێژخایەن(مساتحە).**
5. **موچەوموچەی خانەنشین ووەهەمووجۆرەدەرماڵەیەك بە پێی ڕێنمایەکان باجیان لێوەردەگیرێت.**
6. **هەرجۆرەداهاتێك ئەگەرهاتوولەهیچ جۆرەیاسایەکی باج عفونەکرابێت یان هاتووهەرداهاتێکمان هەبوو.**

تێبینی//هەمووداهاتێك بە پێی یاسای باجی دەرامەت (ضريبةالدخل **)لەساڵی تقدیری باجی لەسەروەردەگیرێت جگەلە :**

1- **موچە**

هەریەك لەساڵی خۆی باجی لێوەردەگیرێت

2- **داهاتی فرۆشتنی عقار**

مساتحە :بریتییەلەموڵکەکەدەی کرێ بۆماوەی چەندساڵێکی درێژخایەن، بەلاَم تاپۆکەی ناکرێتەناوی کڕیارچونکەتەنهابۆئەوەندەساڵەکرێویەتی ومافی ئەوە وەهەروەهاوەکوکرێیەکی درێژخایەنەبۆیەباج دەگرێتەوە.

تێبینی//1. **لە محاسبەئەگەرشتێك نەتزانی لەکوێ دای بنێیت واتەکێشەیەك هەبووەکوسیارەومبانی ..... هتد ئەوابیبەموجوداتی اخری.**

2. **ئەگەرشرکەموجوداتێکی کڕی، بەلاَم بەکاری نەهێنائەوا(** ضريبةواندثار **)ی بۆحساب ناکرێت، چونکەجارێ بەکاتی لەحسابی(12)کەی بردمانەحسابی(11)ئەنجائەوانەی بۆدەکرێت.**

رابعا:مصادر الدخل المعفاءمن ضريبةالدخل:

1. **داهاتی کشتوکاڵی وبەخێوکردنی ئاژەل بۆیەئەمانەباج نایانگریـــەوە بـــە پێی یاســـای بـــاجی داهات.**
2. **داهـــاتی ئـــەوقاف و پەرســـتگاو پە یمانگائاینیەکان ودەزگاخێرخوازیـــەکان ئەوانـــەباج نایانگرێتەوە.**
3. **لێخۆسبوون لەداهاتی ئۆتێل وتوالێتی گشتگوزارەکان،ئەمەش بۆ پێنج ساڵ بۆناوشـاری بغـداد لەدوای دروستکردنی وە حەوت ساڵ بۆشارەکانی تری عێراق لەسەرەتای وەبەرهێنانی.**
4. **لێخۆشبوون لەداهاتی پیشەسازی بەڕێژەی جیاوازی وبۆپێوانـەی تێکـەلا وبـەگوێرەی گرنگـی وجۆری پڕۆژە پشەسازیەکان.**
5. **لێخۆشبوون لەداهاتی فرنی نان وصمون ،بەلام لێخۆشبوون نی یەبۆفرنی شیرنەمەنیەکان.**
6. **لێخۆشبوون لەداهاتی داینگەی منداڵن.**

جواب//(1) مهندس سامان قادركريم   لا(15)

رقم	البيان	2010 داهاتى فعلى 2011 تقدير	2011 داهاتى فعلى 2012 تقدير	ملاحظة
1	ايجاراراضـــــى زراعي		6750000	2011=9×750000= 6750000
2	ارباح مشاركة	7500000	9250000	2010=15000000= 7500000 2011=18500000= 9250000
3	مكتب مهندس	8500000	11000000	

جواب//(2)   لا(15)

رقم	البيان	مدى خضوعهاالضريبة	السبب
1	ارباح بيع سيارةشركة	لايخضع	**چونكەربح راسماليه(عفو)**
2	ارباح بيع اسهم	لايخضع	**كارى بەردەوامى ئەونى يە**
3	عمولةبيع	يخضع	**كارێكى بەردەوامە**
4	ايرادعقار	لايخضع	**چـــــونكەباجى عقـــــاردەى گرێتەوە، نەك باجى دەرامەت**

خامسا:التنزيلات المسموحةمن المصادر الدخل: **مصروفات ناقص ايرادات چۆنيەتی دەرکردنی مصاريف لەايرادات لەژمێرياری باج پێويستەمصاريفەکان بە پێی ڕێنمايی ڕێکبخرێت،مەرجەکانی :**

1. **مصاريف فوائد مد ينە(فوائدمدفوعە) : پێويستەئەوفوائدەبێت کەدفع کراوەبۆقەرزێك کەلەکاری بازرگانی هاتوولەلايەن باجدەرەوە(مکلف).**
2. **بدل ايجار: ايجارات پێويستەدەبێ پێويستەسەربەوشوێنەبێت کەباجدەرچالاکی بازرگانی تێدائەنجام دەدات.**
3. **مصاريف صيانە :ئەگەرهاتوومصاريف صيانەهەبوو پێويستەلەکاتی تۆمارکردن جياوازی بکەين لەنێوان مصاريفی ايرادی بێت يان راسمالی .واتەقيدەکەبەمصاريف بنووسين يان بەبۆنموونەمصاريف مبانيمان هەيەبنوسين**

×× من ح/مصاريف مبانی **يان** ××من ح/مصاريف صيانة

××الی ح/بنك ××الی ح/بنك

4. **اندثار:کاتی حسابکردنی**(قسطی اندثار)**بۆسالآنەی موجودات سابيتە پێويستەڕەچاوی ڕێژەکان بکرێت کەبە پێی ڕێنمايی داڕێژراوەکەخشتەيەکی تايبەت بە**(اندثار)**کەدەوڵەت ڕێژەکانی داناوە،کەدەبێت کۆمپانيابەوڕێژانە**(اندثار)**حساب بکات.**
5. **دوين معدومە : پێويستەئەوقەرزەکەوەرناگيرێت بەڵگەی پێويستی لەگەڵ بێت کەلەلايەن فەرمانگەی باج باوەڕ پێبکات.کەسی بەرامبەر ئيفلاس،مردوو.**
6. **ضرائب والرسوم:وەهەمووباج ورسومێك ئەبێت لەقائمەی دخل بنوسرێت تەنهاجگەلە(باجی دەرامەت وباجی عقار).**
7. **تقاعديە :ڕێژەی گێڕانەوەی تقاعدی لەفەرمانگەدەوڵەت لە 7٪ بەلأم لەکەرتی تايبەت(زەمانی کۆمەلأيەتی)لە 7٪ بەم شێوەيە :**

ا- 5 ٪ **کارمەندئەيدات، لەمووچەکەی کەمدەکينەوە**

ب- 12٪ **خاوەن کاربۆئەدات.**

8. **التبرعات :واتەيارمەتی پێويستەئەويارمەتيەتۆمارکرابێت لەسجلات کەخەرجکرابێت بۆلايەنێکی خێرخوازی باوەڕپێکراولەلايەن دەوڵەتەوە پێويستەئەوخەرجيانەوصڵيان هەبێت.**

9. **نفقات الشرعيه :هەمووجۆرەنفەقەيەكی شـرعی قبـولْ دەكرێـت ئەگەرهاتووبـە پێی بڕیـاری دادگای پێدرابوو.**

10. **اقسات تـامين:بڕی پـارەی قسـتی تـامين بـە پێی ياسـای بـاج ،نابێـت لـە 250000 دينـارزياتربێت بۆ(تـامين على حيات)وەلە 50000دينـارزيـاتـرنەبێت بۆجۆرەكانی تر.**

11. اقساط اطفاء:**قستی** (اطفاء)**قستی سالآنەبۆموجوداتی غيرملموس(نفقات ايراديەموئجلـە ح/118) ڕێژەی لە20٪ وەكوشهرە محل.**

12. **هەمووەمصــــاريفێك تركـــەباسمان نەكردووەلەســـەرەوە، بەلآم پەيوەنـــدی بەچـــالاكی باجدەرەوەهەيەدەتوانرێت حساب بكرێت.**

بەلآمەبەشـێوەيەكی گشـتی پێويستەلەمصـاريف ئـەم مەرجانـەی خوارەوەبەشـێوەيەكی گشـتی ڕەچاوبكرێت:

أ- **ئەبێت هەمووەصاريفەكان ڕاست بن وەدفع كرابێت واتەخرج كرابێت وەيان پێويسـتەخرجبكرێت وەكوكۆمپانيايەك پارەی سێ مانگ نەدابێت كۆتـايی ساڵەبۆيە پێويستەمصـاريفی اسـتحقاقی بۆبكرێت.**

ب- **پێويستەهەمووەصاريفەكان بەلگەی پێويستيان لەگەڵ بێت.**

ت- **هەمووەصاريفەكان پەيوەنديان بەوساڵەوەهەبێت كەباجی لەسەرە.**

پ- **هەمووەصاريفەكان پەيوەندييان بەكاروچالاكی باجدەرەوەهەبێت.**

ج- **پێويستەمصاريفەكان لەسەرشێوازی داب ونەريت بێت.**

مثال// (1)   السيدكيفي   لا(17)

الفترة	البيان	مبلغ التنزيل دينار	السبب
-1	ايجارمحل	6000000	يجوزتنزيلهالانهـــــــــايخص نشاطةالتجاري
-2	ايجارالسكن	ـــــــ	لايجوزتنزيلهالانهـــالايخص نشـــاط مكلف تجاري
-3	قسط دراسةابنة	ـــــــ	لايجوزتنزيلهـــامن ضـــمن نفقـــات شخصية
-4	النفقةالشرعية	2400000	يسمح بتنزيلهاكونهابقرارمن محكمة
-5	الرواتب والاجور	6000000	يجوزتنزيلهالانهايخص نشاطةتجاري
-6	مصاريف متنوعة	2500000	يجوزتنزيلهالانهايخص نشاط تجاري ومؤيدةبسندات
مجموع يمكن تنزيلهامصاريف		16900000	

34500000

6000000=12×500000 **شهر**

2400000=12×200000

6000000=12×500000

2500000

16900000

الدخل الخاضع لضريبةالدخل = 34500000 - 16900000 = 17600000 دينار

صافي الدخل

تێبینی :-

فوائدمدینە :ئەگەرهاتووقـــەرزێکمان وەرگرتبوولـــەبانك بەرامبـــەری ئەوقەرەزەفوائـــددفع دەکەین، بەلاّم مەرجی هەیەکەئەوقەرزەبۆکاری بازرگانی بەکارهاتبێت

مصاریف دووناوی هەیە :

1. **مصـــاریف ایرادی :ئەومصـــاریفانەیەکەلەقائمەی دخـــل دادەنرێـــت ناقصـــی ایـــرادات دەکرێت(مبدامقابلە)کە پەیوەندی بەکاری کڕین و فرۆشتن هەیە.**

2. **مصـاریف راسمالی :ئەومصـاریفەیەکەبەموجودات تۆماردەکرێـت بۆنموونـەمکائن دەکـڕین دەی هەرچی مصـروفاتمان کردبێـت ئەگەرگـەورەبوودەی خەینەسـەرمکائن دەبەینەمیزانیەعامەنایـە ینەقائمەی الدخل.**

ئەگەرمصاریف صیانەبیکەینە مصاریف ایرادی یان مصاریف راسمـالی کەواتەهەرمصـایفێك پـێش بـــەکارهێنان صـــرف کرابێـــت دەخرێتەسەرمصـــاریف ایرادی، بـــەلاّم مصـــاریف صـــیانە پاش بەکارهێنانەئەگەرمصـاریف صـیانەبەمبلەغێکی گەورەبووشـێوازی موجودەکـەی گـۆڕی ئـەوادەی خەینەمصـــــــاریف راسمالی، کەواتەلەمصـــــــاریف صیانەئەگەرمصـــــــاریفەکەمەبلەغێکی زۆرگەورەبووئـــەتوانین بیکەینـــەموجودات موجـــودات نفقـــات ایرادیـــە موئجلـــە ح/118 ئەوەکۆمەڵەمصاریفێکەکەمبلەغیان گەورەیەکەچەندساڵێك کـەڵکی لێـوەردەگرین بـەموجودات دەی نووسین بۆماوەی پێنج ساڵ بەرێژەی لە20٪.

جواب//(2)　　الشركةميران التجارية　　لا(17)

1- المطلوب الاول: التنزيلات

أ- الرواتب: 9600000 – 450000 مقدم =9150000

ب- اندثارمباني: 40000000 × 5% = 2000000

5000000 – 2000000 = 3000000 الزيادة

ت- اندثاروسائل نقل: $2400000 \times \frac{15}{20} = 1800000$

2400000 – 1800000 = 600000 الزيادة

ث- اندثاراثاث: $900000 \times \frac{10}{15} = 600000$

900000 – 600000 = 300000 الزيادة

ج- م.الدعاية: $600000 \times \frac{5}{12} = 250000$

600000 – 250000 = 350000 م.دعايةمقدم

3500000 – 350000 = 3150000

تێبینی//1-هیچ مخصصێك واحتیاتیەك ناچێتەقائمەی دخل بە پێی یاسای باج،نەك بە پێی یاسای ژمێریاری .

2-هەمووخسائرراسمالی وایرادات راسمالی بە پێی یاسای باج لادەبردرێت.

المطلوب الثاني:

اعداد الارباح والخسائر المعدل

المصاريف		الايرادات	
المبلغ/دينار	اسم حساب	المبلغ/دينار	اسم الحساب
9150000	الرواتب	47400000	مجمل الربح
700000	ديون معدومة		
2000000	اندثارمباني/372		
1800000	اندثاروسائل نقل/374		
600000	اندثاراثاث/372		
3150000	م.متنوعة		
400000	م.بيع وتوزيع		
600000	خصم مسموح بة		
29000000	صافي الربح		
47400000		47400000	

المطلوب الثالث:

كشف تعديل الربح المحاسبي الى الربح الضريبي

المبلغ	المبلغ	التفاصيل
18500000		صافي الربح المحاسبي
		+
	450000	رواتب مقدم
	3800000	فوائدمستحقة
	1500000	مخصص ديون مشكوف فيها(م.د.م)
	3000000	اندثارمباني
	600000	اندثاروسائل نقل
	300000	اندثاراثاث
	350000	م.دعايةمقدم
10500000	500000	خسائربيع اسهم
29000000		

تێبینی//میزان مراجعەدووجۆری هەیە(بةمجاميع بة بالارصيدة).

سادسا:الخسائر وكيفيةمعالجتها:**لەمادەی 11 بە پێی یاسای باج ئەگەر(باجدەروەهەرهـەمان سـاڵ داهـاتی هەبوولەسەرچـاوەیەكی تردەتـوانێ ئەوداهاتەبـەكاربهێنێت بـۆلابردنی خسـارە،وەكو كۆمپانیایەك دوو پیشەی هەیەهەردووكی باجی لەسەرە نموونەكەسێك كۆمپانیایـەك وكارگەیـەكی هەیە كۆمپانیاكە ئەوساڵەخسارە هەبووبەبڕی 50 ملون بەلاَم كارگەكە 60 ملون قـازا نجی هـەبوو هەمان ساڵ دەتوانین ئەو(50) یەلەو(60)دەربكەین دەبێتـە 10 ملـون ئـەو 10 دەبێتـەداهاتی بۆباج كەواتەئەگـەرقازانج وخسـارەمان هـەبوودەتوانین بەوقازا نجەئەوخسـارەیەلابدەین،بەلاَم ئەگـەر نەتوانرامعالجـەی ئەوخسـارەبكرێت بەتـەواوی دەگوازرێتـەوە(ترحیل) بـۆ (5)سـاڵی داهاتوووەمعالجـەدەكرێت نموونـە پێچـەوانەی ژمـارەی سـەرەوەكۆمپانیا 50 ملـون قـازا نجی هەبووەكارگەكـە 60 ملـون خسـارەی هـەبوو 10 ملـون خسـارەیە وەنەتوانرامعالجـەبكرێت ، نموونەیەكی تردامنناكەسێك یەك نشاتی هەیەنەیتوانی معالجەی بكات ئەوخسارەی كەماوەتەوە دەگوازرێتـەوەبۆ 5 سـاڵی داهـاتوو وەلـەماوەی ئـەو 5 ساڵەئەگەربۆهەرسـاڵێك قـازا نجی نەبووئەوائەوئەوساڵەی دەسووتێ ئەوادەتوانرێت معالجەبكرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:-**

1- **دەبێت هەمان سەرچاوە قازا نجی هەبێت نموونەكارگـەدەبێت ئـەو 5 سـاڵەقازا نجی هـەبێت ئەگەرنەیبوو ئەواكۆمپانیا پەیوەندی پێیەوەنی یە**
2- **نابێت لـە 50٪ زیاتردەسـتكاری قـازا نجی هەرسـاڵێك بكرێـت بۆئـەو پێـنج سـاڵەی كـە دەستنیشانكراوە نموونە لێرە 2015 خسارە 10 ملون ساڵی 2016 كارگە 5 ملـون قـازا نجی هەیە لە 50٪ وەربگرین دەكاتە 2.5 ،ئە نجائەو 10 ملونەدەبێت 7.5 دەچینەسـاڵی دواتـر 8ملون قازا نجی هەبوو لە 50٪ وەربگرین دەكاتە 4ملون ئەو 7.5 دەبێتە 3.5 سـاڵی دواتـر بە پێچەوانەوەخسارە هەیە 5 ملون وە 3.5 هەیە بەرزدەبێتەوەبۆ 8.5.**

مثال//يملك احدالمكلفين محل تجاري وكانت نتيجةاعمالةكالاتي: لا(18)

سنةتحقق الدخل السنةالمالية	المبلغ دينار
1999/12/31	(50000000)
2000/12/31	30000000
2001/12/31	(20000000)
2002/12/31	40000000
2003/12/31	30000000
2004/12/31	25000000
2005/12/31	18000000

جواب//

سنةتقديرية	اعمال ربح اوخسارة	دخل خاضع للضريبة	تنزيل خسارة (دابەزاندنی خسارە)	المدور (گواستنەوەی خسارەبۆساڵەکانی تر)
2000	(50 ملون)	ــــــ	ــــــ	(50 ملون)
2001	30 ملون	15 ملون	15 ملون	(35 ملون) س 1
2002	(20 ملون)	ــــــ	ــــــ	35+20=(55 ملون)س 2
2003	40 ملون	20 ملون	20 ملون	15+20=(35 ملون)س 1
2004	30 ملون	15 ملون	15 ملون	0+20=(20 ملون) س2
2005	25 ملون	12.5 ملون	12.5 ملون	12.5-20=(7.5ملون)
2006	18 ملون	10.5 ملون	7.5 ملون	0

15+20+15+12.5+7.5=70000000 مجموع

70000000 من ح/صافي الربح   **کەمی کرد**

70000000 الى ح/صافي الخسارة   **کەمی کرد**

تێبینی//1-ئەگەرهاتووهەررصیدحسابێك بەکراوەیی مایەوەدەی بەینەمیزانیەعامەبۆساڵێکی تر،وە هەررصیدێك لەدەفترالاستازلەمیزان مراجعە نەمانتوانی غلقی بکەین دەییەینەمیزانیەعامەبۆ ساڵەکانی تر.

2-ناتوانرێت لە 50٪ زیاتروەربگیرێت،بەلاَم دەتوانرێت کەمتروەربگیرێت.

3- ئەگەربۆنموونەئامێرێکمان هەبوودوای ئەوەی اندساری بۆحساب کرابووبۆ 10 ساڵ ئەوحسابەتەواوغلق بوومخصص پڕبووکۆتایی هات واتە 10 ساڵی خۆی تەواوکرد ،بەلاَم لەکاتێکدائامێرەکەهەرکاری کردئەوا پێویستەحسابێکی تری بۆبکەینەوە واندساری دووبارەبۆحساب بکەینەوە.

جواب//2 لا(19)

السنة التقديرية	نتائج النشاط		دخل خاضع للضريبة	التنزيل		المدور	
	مصنع	مكتب		مصنع	مكتب	مصنع	مكتب
2003	20	(65)	——	–	–	—	(45)
2004	16	22	27=11+16		11		(34)
2005	(7)	(10)	——			(7)	(44)=10+34
2006	5	15	10=7.5+2.5	2.5	7.5	(4.5)	(36.5)=10+26.5
2007	11	17	15=8.5+6.5	4.5	8.5	0	(28)=10+18
2008	14	22	25=11+14		11		(17)=10+7
2009	(6)	24	18=24-6		9	(6)	(8)

سابعا:السماحات (الاعفاءالشخصية):**لەهەموویاساکانی باج لێخۆشبوون هەیەبۆباجدەربەگشتی لـــــەعێراق وەبەتایبـــــەتی لەکوردســــــتان، بەلاّم بۆئـــــەوەی باجدەرلێخۆشـــــبوون بیگرێتەوە پێویستەئەومەجانەی خوارەوەهەبێت:**

1. **لێخۆشبوون تەنهابۆتاکەکەس. واتەلێخۆشبوون بۆکۆمپانیانی یە.**
2. **لێخۆشبوون تەنهابۆتاکێکی نیشتەجێ(مقیم). واتەبۆغیرمقیم نی یە.**
3. **هەرساڵێك باجدەریەکجارلێخۆشبوون پێدەدرێت.**

وەلێخۆشبوون بەم رێژانەی خوارەوەهەژماردەکرێت بەم شێوەیەی خوارەوە:

1- **تاکی عێراقی نیشتەجێ:** (2.5 **ملیون دینار**) **بۆباجدەربۆنموونەکەسێك دەچێت بـاج بـدات** (2.5) **بۆخۆی کەئەوکەسەخێزان ومنداڵی نەبێت.**

2- (2 **ملیون دینار**) **بۆخێزان(هاوسەر)** .

تێبینی:ژمارەی خێزان رەچاوناکرێت.

3- (200 **هەزار**)**بۆهەرمنداڵێك هەتاتەمەنی** (18)**ساڵ بەرەچاوکردنی ئەم خالاّنەی خوارەوە:**

أ. **هەتاتەمەنی** (25)**ساڵ ئەگەرقوتابی بوولێخۆشبوون دەی گرێتەوە.**

ب. **ئەگەر (کچ)شووی نەکردبوولێخۆشبوون دەی گرێتەوەورەچاوی تەمەن ناکرێت.**

ت. **ئەگەر(کور)ێك خوێندنی تەواوکردبێت وە(** 25 **)ساڵیش بێت، بەلاّم مادام کـەم ئەنـدام بوویـان نەخۆشی دەروونی هەبووئەوالێخۆشبوون دەی گرێتەوە.**

4- (300 **هەزار**)**لێخۆشبوونی دووەم بۆباجدەرئەگەرهاتووتەمەنی لە(** 63 **)ساڵ زیاتربوو.**

5- (3,200000)**بۆهەرژنێك ئەگەرهاتوو (بێوەژن)بوو.**

مثال// أحمدمكلف بدفع ضريبةالدخل لةدخل تجاري: **هەمووی ژمارەکان بەملیونن**

ولةالمدفوعات الاتية:

السنةعامة	النشاط تجاري
2005	(10)
2006	15
2007	8
2008	(12)
2009	7

1. علماان مكلف تتزوج ولة (5)الاولاد.
2. اولا عمرة (26)سنةطلاب جامعة.
3. الثاني مهندس.
4. والباقي طلاب مدارس.

المطلوب//احتساب الضريبة لسنة 2009 – 2010 تقديرية.

جواب//

السنةتقديرية	الدخل	خاضع ضريبة	التنزيل	المدور
2006	(10)	ــــ	ــــ	(10)
2007	15	7.5	7.5	(2.5)
2008	8	5.5	2.5	ــــ
2009	(12)	ــــ	ــــ	(12)
2010	7	3.5	3.5	(8.5)

1. **پێش ئەوەی باج وەربگیرێ دەبێت سماحات حساب بکرێت:**

السماحات:

المكلف = 2500000

للزوج = 2000000

اولاد = 3 × 200000 =600000

مجموع = 5100000

2. احتساب الضريبة:

أ- 2009 تقديريـــــة: لايوجـــــدمبلغ الضـــــريبةلأنةليس للمكلـــــف ايةمـــــدخولات.

باج نادات چونكەداهاتی نييەباجدەر.

ب- 2010 تقديرية: لايوجدالضريبةالدخل لانةالسماحات اكبرمن الدخل.

باج نادات چونكەلێخۆشبوون زياترەلەداهاتەكەی.

تێبينی :ئەگەربۆنموونەساڵی 2007 **ی داواكردبەمشێوەيەی خوارەوە :**

ج- 2007 تقديرية: صافي الدخل بعدالسماح= 7.500000 – 5100000 = 2400000

لێخۆشبوون

15000 = % 3 × 500000

25000 = % 5 × 500000

100000 = % 10 × 1000000

60000 = % 15 × 400000

مجموع = 200,000

تێبينی//ئەگەرلەدووملێۆن زياتربوو يەكەم ودووەم وسێيەم ڕاستەوخۆحساب دەكەين،وەئەوەی مايەوەلە15٪**كەش وەردەگرين.**

تێبينی//گريمان لە 2009/4/1 **منداڵی شەشەميان بوو،ئەوا** (9) **مانگی بۆحساب دەكرێت،بەلاّم ئەگەرهاتوولەناوەڕاستی مانگەكەبوونەوائەومانگەحساب ناكرێت وەكوياسايەك** (چ اندسارچ سماحات)**بەرۆژحساب ناكرێت وەكو لە** 4/14 **يان** 4/17 **ڕاستەوخۆمانگی** (5)**وەردەگرين.**

السماحات:

المكلف = 2500000

للزوج = 2000000

اولاد = 3 × 200000 = 6000000

طفل الرابع(4/1) = 12/9 × 200000 = 150000

مجموع = 5250000

تێبینی:-

1.مخصص اندثار: **بۆئەویەئەو پارەیەئێمەکۆی دەکەینەوەلە(الارباح)هەمووساڵێك لێی دەهێنینەخوارەوە، بۆیەوای دادەنێن ئەو پارەیەهەرلەناوکۆمپانیایەبەناوێك کەناوی مخصصە.بۆنموونەدەمانەوێت الات ومکائن بکڕین دەبێت بزانین پارەمان بۆکۆکردۆتەوەبۆیەتەماشای حسابی مخصصی اندساردەکەین هی الات ومکائن تەماشادەکەین 20ملیۆن مخصص اندسارمان هەیەبۆیەدەتوانیین 20 ملیۆن بەرین الات ومکائن بکڕین، چونکەساڵ بەساڵ کۆمانکردۆتەوەبەاندسارلە 10٪ لەالارباح پارەکەمان دابەش(توزیع)نەکردووە پارەکەنەخوراوەهەرلەناوکۆمپانیایە.**

2.الخسارة: **لە** 12/31 **دامانناخسارەمان هەبوو، ئەوابۆساڵی نوێ دەبێتەرصیدی اول مدەی نوێ بۆساڵی تازە، بۆیەلەالارصیدەی میزانیەعامەئەوحسابانەی کەهەیەکاریگەری دروست دەکات بۆساڵی داهاتوو، بۆیەئەوالارصیدانەبەکراوەیی دەمێننەوەکاریگەری ماددی ومالی لەسەرساڵی داهاتوودروست دەکات.**

3.مخصص دویون معدومة: **ئەوحسابەیەلەمیزانیەعامەاحتیاتیەکەئەگەرهاتووئەوساڵ هاتەوەخەڵکی قەرزی نەداوە یان نەیگەڕاندەوکەڵك وسوودی لێوەربگرین.**

الفصل الثالث

التحاسب الضريبي وطرق تقدير الدخل الخاضع للضريبة

****

اولا:مفهوم التحليل اوالفحص الضريبي: **شيكردنەوەو پشكنینی باج وەكو كەسێك دەچێتەفەرمانگەی باج سجلات وحساباتی كۆمپانیادەبات، ئەنجالەفەرمانگەی باج شیكردنەوەبۆ ژمارەكان دەكەن بۆئەوەی زیادەلای بدەن وەئەوەی كەمەزیادی بكەن ئەمانەهەمووی بە پێی یاسادەكرێت.**

الثاني:التحاسب الضريبي: **هەژماركردنی باج، بۆئەوەی باجدەرباج(پارە) بدات سێ قۆناغی هەیە.**

مبلغ ضريبة= **داهات پێش باج – سماحات = داهات پاش سماح × بە پێی ئەورێژەی لەیاسای باج دانراوە** 3٪،5٪،10٪،15٪ × **ماوەی پارەكە × باج**

قۆناغی یەكەم :دەستنیشانكردنی داهات.

قۆناغی دووەم :زانینی بڕی لێخۆشبوون بەشێوەیەكی ڕاست.

قۆناغی سێ یەم :دەستنیشانكردنی بڕی پارەی باج.

ثالثا:طرق تقدير الدخل الخاضع للضريبة:**رێگاكانی دەستنیشانكردنی داهات**

ڕێگاكانی دەستنیشانكردنی داهات :دووڕێگاسەرەكی هەیەبۆدەستنیشانكردنی داهاتی باجدەر:

1. **ڕێگای خەملاندنی ڕاستەخۆ:مانای گەیشتن بەشێوەیەكی ڕاست یان نزیك لەڕاست بەسەرچاوەكانی باجدەرئەمەش بەچوارخاڵ.**

أ- گەیشتن یان زانینی داهاتی باجدەر بە پێی ئەوڕا پۆرتەی یان ئەوزانیاریانەی كە پێشكەشكراوەلەلایەن باجدەرەوە، ئەمەش ئە نجامێك دێت بە پشت بەستن

بەوزانیاریانـــــەی کەلەلایـــــەن باجــــدەرەوە پێشکەشـــــکراوە، بەلاَم لەوکاتـــــەی کەدەرچووئەوزانیاریانەڕاســـتن لێـــی وەردەگیرێت، بـــەلاَم ئەگەرراســـت نـــەبووناتوانین بەوڕێگایەمامەڵەلەگەڵ باجدەربکەین.

ب- پشت بەستن سجلات ودفاتر:ئەگـەرهاتووڕێگای یەکـەم بەکارنـەهات ئـەواداوای سجلات دەکرێـــت لەباجـــدەر:لەبەرئەوەهەنـــدێك باجدەرپێویستەلەســـەریان پابەنـــدبن بەبەکارهێنانی سجلات ودفاتری ژمێریاری،کەئەمانەش هەموکۆمپانیاکان دەگرێتەوە پێك هاتووەلە:

- دفتر اليوميةالعام
- دفتر الاستاذالعام
- ســجل محاضر الجلســات والمرســلات: بۆنموونـــــەکۆمپانیا هەیـــــە پێـــــنج کۆبوونەوەدەکات، فەرمانگەی باج داوای سـجلاتی ئەوکۆبوونەوانەدەکات، تەماشـای هـەموویان دەکرێت، بۆنموونەتەماشاکرالەکۆبوونەوەی دووەم بڕیاردراوە کەکۆمپانیا دەبێت سێ ئۆتۆمبێـل بکڕێت،کەچی لەسجلاتی میزانیەعامەئۆتۆمبێلی تێدانی یە،کەچی لەکۆبوونـەوەی پاشـتریش بـــــاس نەکراوەکـــــەبلێن پاشـــــگەزبووینەوەلەکڕینیان، بۆیەفەرمانگەداوا دەکـــــات کەئەوئۆتۆمبێلانەلـەکوێن مانـای وایەئـەوان پابەنـدنین بـەبڕیاری خۆیـان چـۆن زانیـاری تەواودەدەنەفەرمانگەباج، نموونەیەکی ترلەکۆبوونەوەبڕیاردراوەتەلەفزیۆن بکڕن نرخەکـەی دیاری کراوەکەدەبێت بە 300$ بیکڕن کەچی تەماشادەکرێت 750$ قیدکراوە، ئەمە پەیوەندی بەژمێریاروەنییەتەنهاکلفەکانیان دەداتێ لێرەدا.

مەرجەکانی: دفتریومیةو الاستاذومحاضر الجلسات:

- هەرقیدێك لەکۆی سجلاتەکان تۆمـارکرابێ غـەڵەت بوونابێـت ڕشـبکرێتەوە، بەڵکوقابیلی گۆڕانکاریەودەبێت قیدیکی تربکەیت.
- پێویستەئەوسـجل یومیەهـەمووکات لەشـوێنی کـاکردن بێت، نابێـت لـەماڵ یـان لـەم لاولەولابێت.
- بەهیچ شێوەیەك نابێ ئەوسجلاتانەجگەلەبوونی ڕێنمایی تایبەت نابێت(فڕێـدرێت یـان بسـوتێنرێ یـان لەناوبچـن)بەپێی یاسـاهەتا (5)سـاڵ دەبێـت بمێـنن لـەدوای ئەوماوەیەئازادن چی لێدەکەن.

ث. خەملاندن لەلایەن فەرمانگەی باج :بە پێی ئەم ڕێگایەفەرمانگەی باج هەڵدەستێ بەدەستنیشانکردنی داهاتی باجدەر،وەئەمەش بە پێی ئەوڕێنمایانەدەکرێت کەوەزارەتی دارایی وئابووری هەمووساڵ دەری دەکات،ئەویش پێی دەڵێن (الضوابط)ئەم ڕێگایەبەکاردێت لەعێراق بەشێوەیەکی گشتی ولەکوردستان بەتایبەتی.

ج. خەملاندن لەلایەن باجدەر(خۆیەوە):ئەم ڕێگایەڕێگایەکی نوێیەکەسالاّ پێشووترکاری پێدەکرا،وەبە پێی ئەم ڕێگایەباجدەربەخۆی هەڵدەستێ بەدەستنیشانکردنی داهاتەکەی بەشێوەیەکی ڕاست،وەدەستنیشانکردنی بڕی پارەی باج وەبە پێی ئەم ڕێگایەدەتوانرێ بەشێوەیەکی زۆر ئاسان باجی لێوەردەگیرێت ،بەلاّم ئەگەرهاتوودەرکەوت هەڵەی کردووەتووشی سزایەکی توونددەبێت.

2. ڕێگای ناڕاستەخۆ:ئەمەش پێك دێت لەمانەی خوارەوە

أ- خەملاندن بەبەکارهێنانی شێوازی دەرەوەی باجدەر:ئەمەش بە پێی هەندێ زانیاری دەرەوەلەسەرباجدەرئەویش پشت بەستن بەچەندهۆکارێك لەسەرباجدەرهەروەك جۆری خانووکەباجدەرلەناوی دەژی یان ژمارەی ئۆتۆمبێلەکانی هەروەهاژمارەی کامەندەکانی کەلەلای کاردەکات.

بەلاّم ئەم جۆرەخەملاندنەئیستاکاری پێناکرێت لەبەرئەوەی ناتوانرێ زانیاری تەواولەسەرباجدەرکۆبکرێتەوە.

ب- االتقدیرالجزافی:ئەم ڕێگایەهەروەکوڕێگای سێیەمەڕاستەوخۆکەفەرمانگەی باج هەڵدەستێ بەدەستنیشانکردنی داهات و بڕی پارەی باج بە پێی ئەوزانیاریانەی کەلەلایان هەیە.

تێبینی :زیاترلــــەم رێگایانــــەی کــــەباسمان کردلەڕاســــتەوخۆ وناڕاســــتەوخۆدووڕێگای ترهەیەلەتقدیرئەمانەن :

- خەملاندنی زیادکراو :بە پێی ئەم ڕێگایەش دەکرێ فەرمانگەی بـاج بگەڕێتەوەسـەرئەوباجانەی کەلەلایـەن باجـدەرەوە دراوەلەسـالآنی رابردوو، بۆچـاککردنی هەرهەڵەیـەك بـە پێی بـاج بۆیەدەکرێ دووبـارە سـەیری ئەوباجانـەبکرێ کەئەگەرهاتووهەکـەم وکورپـەك هـەبوودەکرێ دووبارەباج لەباجدەرەوەربگیرێت. (باجی نەداوە، کەمتری داوە)ئێستافرقی باجەکەوەردەگرین.
- خەملاندنی یەدەگ :بە پێی ئەم رێگایە پێشەکی(فوری) برِی پـارەی بـاج لەباجـدەروەردەگیرێت هەتادەگەڕێتەوە. لەبەر چەندهۆیەك کە پەیوەندی باجدەرەوەهەیەهەروەکوهەندێ جارباجـدەر گەشـــت دەکـــات دەکرێـــت ئـــەم باجەبـــدرێت ،بـــەلاّم پـــاش گەڕانـــەوەی باجدەرپێویستەدووبارەبگەڕێتەوەســـــەرئەوبڕەی باجـــــەی وەرگیراوەزیـــــادبوودەی گەڕێنینەوەبۆباجدەروەئەگەرکەمبوولێوەردەگرین.

جۆرەکانی وەرگرتنی باج :

یەکەم :خەملاندنی داهاتی فرۆشتنی عقار(خانوو وزەوی وموڵك) :دووجۆرەداهات هەیە لـەعقار هەیە کرێی خانوو وەردەگرێ ئەوەش داهاتەئەوداهاتە پێی دەوترێت ایرادعقـار بـاجی عقـاری لێوەردگیرێت. بەلاّم ئەگەرهاتوو خانووەکەفرۆشرالەوفرۆشتنەقازا نجت کـرد بـاجی دەرامـەتت لێوەردەگیرێت ئەو دووشتەجیاوازە.

تێبینی :داهاتی عقارپێکهاتووەلەمانە

أ. کرێــی عقار:کەوەردەگیرێت(اجاردائن)بــەداهات دەژمێردرێــت ئــەویش دەبێتــەباجی عقــاری لەسەربدرێت (باجی عقار دەی گرێتەوە)نەوەك (باجی دەرامەت)کەواتەئەوکرێیە

ب. داهــاتی فرۆشــتنی عقار:کەواتــەباجی دەرامــەت دەی گرێتــەوە کەئەگــەرهاتوو خانووکــەی فرۆشراکەواتەئەم قازا نجەباجی دەرامەتی (بــاجی دخل)لێوەردەگیرێـت بـە پێی یاسـای بـاج کەواتەباج لەداهاتی فرۆشتنی عقاروەردەگیرێ بەم شێوەی خوارەوە :

- هــەرداهاتێك لــەعقار 20 ملیــۆن دینار، لێخۆشــبوون هەیەلــەکاتی فرۆشــتنی بــەلاّم هەندێکجار دەتوانرێت ئەم لێخشبوونەزیادبکرێت هەتا 50 ملیۆن.

- وەنرخی باج بەم شێوەیەیە :

30 ملیۆنی یەکەم 3٪

30 ملیۆنی دووەم 4٪ هەتا 60 ملیۆن

30 ملیۆنی سێیەم 5٪ هەتا 90ملیۆن

زیاترلە 90 ملیۆن جارانی 6٪

وەبەشێوەیەکی گشتی باج لەسەربڕی فرۆشراوی خانوووەیان خەملێنراوکامیان زیاتربووحساب دەکرێت.وەکودووکەس کڕیاروفرۆشیار فرۆشیارلەعقدەکە بڕی پارەکە کەم دەنووسێت لەعقدەکە 50 ملیۆن لەکاتێکدابە 100 ملیۆنی فرۆشتووە بۆیەفەرمانگەبڕوابەم قسەوبەڵگانەناکات وخۆی خەملاندنی بۆدەکات قیمەتی خانووەکەدادەنێت،باجی لەسەروەردەگیرێت کامە پارەزۆربوولەسەرزۆرەکەباج حساب دەکرێت.

مثال//عبدالله يملك عقاراعلةوجه الاستقلال وباعةفي سنة 2012 بمبلغ(150)مليون دينار.

المطلوب:احتساب الضريبةالمستحقةعليه.

جواب// لا(29)

لێرەیەك نرخی داوە پێمان لە پرسیار ئەگەرلەو 150 ملیۆنەزیاتربووزۆرەکەمان وەردەگرت.

الدخل خاضع للضريبة= 150,000,000 – 20,000,000 = 130,000,000 دينار

30,000,000 × 3% = 900,000
30,000,000 × 4% = 1200,000
30,000,000 × 5% = 1500,000
40,000,000 × 6% = 2400,000
بڕی پارەی باج : 6000,000

ثانيا:التحاسب الضريبي للرواتب ورواتب التعاقدوالمكافئات والاجور:

- الرواتـــب ولاجـــور:**هەموونەوبڕەپارانەيەكەفەرمانبــــەروكرێكاروەری دەگرێـــــت بەهەمووجۆرەكانیەوەبەشێوەیەكی جێگیر.**
- الرواتب التقاعدية:**ئەوانەی لە پاش خانەنشین ئەوپارەیەكەئەوكەسانەوەری دەگرن پـــاش خانەنشیكردنیان.**
- المكافئـــات:**ئەوبڕەپارەیەكەهەندێجارفەرمانبـــەروەری دەگرێتواتـــە جـــێگیر نـــی یە،وەئەمەهەمووكەس وەری ناگرێت.**
- المخصصات: **ئەوبڕپارەیەیەكەلەگەڵ موچەبۆفەرمانبەرهەژماردەكریٚ بـە پێی ڕێنمـایی دارایی.وەكو:**

  - مخصصات الاعمال الاضافية: **دەرماڵەی كاری زیادە،یان دەوامی زیاد.**
  - مخصصات خدمات خاصة:**تایبەت بەوەزارەتی ناوخۆوبەرگری.**
  - مخصصات الخطورة(المخاطر):**وەكولە ئاگركوژێنەوە،مین هەڵگرتنەوە.**
  - مخصصات المهنة:**وەك پیشە.**
  - مخصصات السكن:**دەرماڵەی نیشتەجێبوون.**
  - مخصصات الطعام:**دەرماڵەی نان خواردن.**
  - مخصصات الموقع الجغرافي:**وەكوكەسێك لەشوێنی دووردەوام بكات وەك سەرسنور.**

صافي رواتب =استحقاقات – استقطاعات(ضريبة،تامين،تقاعدي،ضمان الخ...)

داهاتی عقارلەنفسی ساڵ وەردەگیرێت،واتەتقدیری نـی یـەنابێت سـاڵ بسـوڕیتەوە،كەی فرۆشـرا ئەوكاتی باج وەردەگیریٚ.

اجاردائن=ایرادعقار

كریی وەرگیراو،كریی دراو

بۆكریچی مصاریف بۆخاوەن مولك ایراد

قەرزوەرگری دائن ئەگەرقەرزبدەی مدین لەموجودات قەرزهەیەهەروەك مدینونە.

مەرجـــەکانی وەرگرتنـــی بـــاج لەدەرماڵـــەی نیشـــتەجێبوون(شـروط خضـوع مخصصـات والاقامةللضريبة)**:**

الاول:مخصصات السكن:

1- **هەموودەرماڵەیەکی نیشتەجێبوون کەلەنقدی وەرگیراوەباجی لەسەروەردەگیرێ جگەلە** 30٪. **واتەوەکو** 500 **وەرگرتووە لە** 30٪**لادەدەین ئەوی تر باجی لەسـەرە.یان** 100 **درەماڵـەی خـانووت هەیە جارانی** 30٪. 100 ×30٪=30 – 100= 70 **دەخرێتەسەرمووچە.**

2- **ئەگەرهاتووشوێنی نیشتەجێبوون لەلایەن خـاوەن کارەوەئامادەکرابوو پێویسـتەئەم خالانـەی خوارەورچابکرێت:**

أ. 20٪ **دەخرێتەسـەر مووچە،ئەگەرهاتووکارمەندلەشـوێنێك نیشەجێبووئەوشـوێنەهەمووکەل وپەلی تەواوبوو.** (**مووچە** + 20٪= **زیادکرایەسەرمووچە**).

ب. 15٪ **دەخرێتەسەرمووچەئەگەرهاتوولەشـــــوێنێك نیشـــــــتەجێکرابوو،هیچ شـــــــتێکی تێدانەبوو(خانووی بەتاڵ).** (**مووچە**+15٪).

ت. 20٪ **دەخرێتەسەرمووچـەکەئەگەرهاتووکارمەندەکەلە(هۆتێل یـان مۆتێل)نیشـتەجێبوو،لەو سوودمەندبوونەدەبێت باج بدەی.**

هۆتێل:وەکومالی خۆت نی یە وەك خواردنت بۆدێنن.

مۆتێل:وەکوئەوەوایەماڵی خۆت بێت وەك خۆت خواردن دروست دەکەی.

ح. 5٪**دەخرێتەسەرمووچە،وەك زۆرکۆمپانیاهەیە پرۆژەی هەیەلەشـوێنی دوورخـانوو وکەرەڤـانـە بۆکارمەندوکرێکارەکان دابین دەکات لەشووێنی کارکردن.**(**مووچە**+5٪).

ثانيا:مخصصات الطعام:**مەرجەکانی دەرماڵەی نان خواردن:**

أ. **ئەگەرهاتوودەرماڵەی نان خـواردن بەنقـدی درابوو، پارەکەهەمووهـەژماردەکرێ جگەلـە** 30٪ **واتەعفودەکرێ.** (**مووچە**+70٪).

ب. 10٪ **دەخرێتەسەرمووچە(مووچە**×10٪)**ئەگەرهاتوونان خواردن لەسەرخاوەن کاربوو.**

تێبینی:ژن و پیاوهەردووکیان فەرمانبەرن واتەمووچەخۆرن لەماڵێکداهەردووکیان باجیان لەسەرە؟ ئایاباج بەجیابدەن یان بەیەکەوەباج بدەن یەك فایل بکەنەوە.ئەگەرهاتوو ژن وپیاوهەریەکەبەجیاباج بدەن پێویستەئەم خاڵانەی خوارەوەرچاوبکرێت:

1. هەریەکەلەژن و پیاوبەخۆیان دەبنەباجدەر،هەریەکەبۆخۆیان لێخۆشبوونی(سماح)خۆیان هەژماردەکرێ کەدەکاتە 2500000 واتە 2000000 کەنامێنێت.
2. بەلاّم لێخۆشبوون بۆمنداڵەکان بەشێوەیەکی گشتی بۆباوك هەژماردەکرێ چونکە باوك بەولی امرحساب دەکرێت ،بەلاّم ئەگەرهاتوو پێکەوەیەك باج بدەن: داهاتیان دەمج دەکرێت ئەوکاتی هەروەکو پێشترچۆن باج هەژمارکرابووهەربەوشێویەهەژماردەکرێت.

داهاتی پیاو + داهاتی ژن = یەك داهات – سماح

جواب// 2 لا(31)

مطلوب الاول:

التفاصيل	المبلغ
الرواتب =(600000 + 500000) ×12 1100000 × 12= 13200000 سنويا	132,00,000
مخصصات السكن: 150000 × 12= 1800,000 سنويا 1800000 × 70%= 1260000 سەدا(30)لێخۆشبوونە	1260000
مجموع الدخل:	14,460,000
- تقاعدي 7%(13200000× 7%)	(924000)
الدخل الخاضع للضريبة	13,536,000

لێخۆشبوون: سماح

بۆپیاو = 2500000

بۆژن =2000000

بۆمنداڵ= 4 منداڵ × 200000 = 800000

کۆی: 5300000 ÷ 12 = 441,667 بۆمانگێك دەرچوو،بەلاّم بۆساڵێك = 5300000

∴ داهاتی پاش لێخۆشبوون: چۆنیەتی هەژمارکردنی بڕی پارەی باج

8236000 = 5300000 – 13,536,000

15000=%3×500000

25000=%5×500000

100000=%10×1000000

935,400=15×62336000

کۆی گشتی: 1,075,400 **ساڵانە**

ئایابڕی پارەی باجی مانگانەچەندە:

1,075,400 ÷ 12 = 44900 **هەموومانگێك دەبێت ئەوندەباج بدەن**

پرسیار//ئایا ژن وپیاوبەیەکەوەباج بدەن باشترە یان بەجیالەم پرسیارەی سەرەوە؟

وەڵام// 500000×3٪ ، 500000×5٪ ، 1000000×10٪ **ئـــەوەی ترماوەتـــەوە** ×15٪. **واتـــە ئێستائەگەرداهاتەکەیان کۆبکەینەوەداهەتەکەیان گەورەدەبێت(** 15٪ **)زۆرشمولی دەکات،مادام زۆرشمـولی کردمبـــدئی بـــاج هەڵدەســـتێ،بۆیەباش نـــی یەبۆئەوکەســـانەی کـــەدمجی دەکەن،چـــونکەباجێکی زردەدەن،وایەلێخۆشبوون دەیانگرێتەوە،بەلأم باجەکەزۆرزیاترەلەلێخۆشبوونەکەیان.**

تێبینی:

1- **لێخۆشبوونی** 2500000 **بۆ(** 12 **)مانگەواتەساڵێك،بەلأم بەمانگ بوودابەشی (** 12 **)مانگی دەکەین.**

2- **لێخۆشبوون بۆمنداڵ** 200000 **بۆساڵێکە،بەلأم بەمانگ بوودابەشی(** 12 **)مانگی دەکەین.**

ئەگەرهاتووداوابکرێت باج بەمانگانەحساب بکرێت.

3- **فەرمانبەرلەدەوڵەت** 7٪ **تقاعدی لێی دەبڕدرێت،بەلأم لەکەرتی تاییەت** 5٪ **دەبڕدرێت.**

4- **مخصصات حساب ناکرێت بۆ(تقاعدی بۆ زەمان)، واتەبۆتقاعدی تەنهالەسەرپارەی مووچـە حســاب دەکرێت:**

داشکاندن بۆفەرمانبەر لە 7٪ **لەسەرمووچە،بەبێ دەرماڵە.**

ثالثا:التحاسب الضريبي لدخل الافراد(عداالرواتب والاجور):

جواب// 1 لا(31)

الايرادات:
15600000 اتعاب اجورتدقيق الحسابات
5000000 اتعاب تقديم استشارات محاسبية
200000 تعويض نتيجةحريق 2000000 – 1800000 = 200000
2100000 تصميم نظام حسابات التكاليف
750000 فوائدقروض حصل عليها من قروض ممنوحةللغير(**فائدەی وەرگرتووە فوائددائنە**)
3200000 احورالمحاضرات في كليةاهلية
26850000 مجموع الايرادات

المصروفات:
6300000 رواتب موظفي المكتب
2100000 مصاريف اداريةللمكتب
450000 اشتراكات المكتب في نقابةالمحاسبين والمدققين ،اورسوم نقابية
250000 تبرعات الى جميعةهلال الاحمرالعراقية
1200000 نفقةالشرعية
250000 قسط تامين على الحياة 300000 – 50000=250000 حداعلى بحكم قانون
450000 اندثاراثاث المكتب
11,000,000 مجموع المصروفات

صافي الربح = الايرادات – المصروفات
26850000 –11,000,000 =15,850,000 دخل قبل سماح
لێخۆشبوون : سماح
بۆپیاو = 2500000 **ئەوبڕەبۆساڵێکەساڵێکیش** 12 **مانگە**
بۆژن = نی یە ، چونکەهەرفەرمانبەرێك داهاتی هەبوودەبێت خۆی باج بدات
بۆمنداڵ= 2 **منداڵ** × 200000 = 400000
منداڵی کۆتایی= نیولێخۆشبوون = 100000
کۆی لێخۆشبوون = 3000000

12,850,000 = 3000000 -15,850,000

15000=%3×500000
25000=%5×500000
100000=%10×1000000
1,627,500 =%15 × 10,850,000
مجموع الضريبة = 1,767,500

تێبینی :لێخۆشبوون بۆداهاتی ساڵێك لەگەڵ مانگانە جیاوازی هەیە پێویستە ڕەچاوبکرێت کاتی شیکارکردنی پرسیار. بۆنموونە ئەگەرباجی دوومانگت لەسەربێت ئەوادوولێخۆشبوون(سماح)وەردەگریت، نەوەك لێخۆشبوونی ساڵێك واتە :

داهاتی ساڵێك = لێخۆشبوونی ساڵێك

تێبینی :هیچ ایراد و مصاریفێکی کەسی (شخصی) ناچێتەناوقائمەکان.

جواب//(2) (32)

الكلي/دينار	الجزئي/دينار	البيان
9200000		صافي الربح كمافي ح/أ.خ
	600000	يضاف: فرق الايجار(3000000-(200000×12)
	150000	تبرعات غيرمعترف بها
	1150000	فرق الاندثارات: 5000000×10%=500000 دينارللاثاث 1650000-500000=1150000دينارالزيادةفي الاندثارات وان انثارالسيارات لاتحتسب لانه خاصةبالمكلف
	1500000	ديون معدومة(لم يصدرحكم بإنعدامهامن المحكمة
	900000	ضريبةالدخل(لايسمح بتنزيلها)
	110000	ضريبةالعقار(لايسمح بتنزيلها)
5400000		المجموع
	2800000	يطرح: ايراداوراق مالية(انهاغيرناتجةعن احتراف ومتاجرة)
	1200000	ايرادعقار(يخضع لضريبةالعقار)
4000000		المجموع
10600000		الدخل الخاضع للضريبةقبل السماحات

السماحات:

2500000 للمكلف

2000000 للزوجة

4500000 دينار المجموع

10600000 – 4500000=6100000 دينارخاضع للضريبةبعدالسماحات

500000×3%=15000

500000×5%=25000

1000000×10%=100000

4100000×15%=615000

755000 دينار مبلغ الضريبةالستحقة

الفصل الرابع
تقدير دخل المشاركات والشركات
****

اولا:تقدير دخل المشاركات(**چۆنيەتی خەملآندنی داهاتی هابەشەکان)؛قازا نجی کۆمپانیای هابەشی دابەش دەکرێت بەسەرهابەشەکان بە پێی ڕێنمایەداراییەکان وەبە پێی گرێبەستی کۆمپانیاکان ،هەریەکەیان بەتەنهاباج دەدات بۆخۆی کەواتەلەوجۆرەکۆمپانیایەکە پێی دەڵێن کۆمپانیای هابەش باج بەناوی کۆمپانیاوە وەرناگیرێ،بۆیە پێویستەهەریەك لەهابەشەکان باجی خۆی بدات بەجیا،بۆیەهەرهاوبەشێك کەقازا نجی خۆی زانی لەکۆمپانیا دەبێت ئەگەرهاتووداهاتی تری هەبوو لەشوێنێکی ترئەوەش کۆبکاتەوەلەگەڵ بەشەکەی خۆی لە کۆمپانیا پێکەوە باج بدات،بەلآم پێویستەئەم خالآنەی خوارەوەرەچاوبکرێت:-**

أ- في حالةالالتزام بنظام مسك الدفاتر التجارية: **پابەندبوونی هاوبەشەکان بەسیستەمی ژمێریاری ڕێك و پێك(بەکارهێنانی سجلاتی ژمێریاری)وەك دفتریومیەعامەودفتراستازکە ئەساسین ئەم دوو.هەریەك بەجیاباج دەدەن**

ب- في حالةعدم الالتزام بنظام مسك الدفاتر التجارية: **پابەندنەبوونی هاوبەشەکان بەسیستەمی ژمێریاری ڕێك و پێك.**

أ-کاتی پابەندبوون:واتەسجلاتیان لەم جۆرەداقازا نجی هاوبەشەکان دابەش دەکرێت بەسەهاوبەشەکان بەهەرجۆرێك بێت لەدواییداهەر یەك باجی خۆی دەدات واتەهەریەك لێخۆشبوونی (سماحی)خۆی وەردەگرێت.

ب-کاتی پابەندنەبوو:لەوجۆرەداقازا نجی هاوبەشی کۆمپانیایەك باجی لێوەردەگیرێت ئەویش بەناوی کەسی یەکەم کەواتەکەسی یەکەم باجەکەدەدات ئیترچۆن ئەوباجەدابەش دەکرێت لەنێوان هاوبەشەکان بەرپرسیاریەتی ئەکەوێتەسەرخۆیان.وەك ڕێیازو پێشەنگ ودەشتی ڕێیاز لێرەدا باجەکەدەدات دواترباجەکەدابەش دەکرێت بەسەرئەوانی تردا،بەلآم لەهی یەکەمدا واتە پابەندبوون هەریەك بۆخۆیان باج دەدەن.

جواب//أ - **حاڵەتی پابەندبوون**　　　لا(40)

30000000 ÷ 3 **شخص** = 10000000

حصةالشريك – السماحات = صافي الدخل الخاضع للضريبة

10000000 – 2500000 = 7500000

500000×3%=15000

500000×5%=25000

1000000×10%=100000

5500000 × 15٪ = 825000

مجموع = 965000 **بۆهەریەك لەكارزان وهێمن وحسن دەبێت ئەونەدەبدەن**

جواب//ب- **حاڵەتی پابەندنبوون**　　　لا(41)

دخل المشاركة – سماح الشريك المتقدم = صافي الدخل الخاضع للضريبة

30000000 – 2500000 = 27500000

500000×3%=15000

500000×5%=25000

1000000×10%=100000

25500000 × 15٪ = 3,825,000

مجموع = 3,965,000 **تەنهاكەسی یەكەم باجەكەی داوەدواتردابەشی دەكەن لەنێوانی خۆیان**

3,965,000 ÷ 3 **شخص** = 1,321,666.66 **بڕی باج بۆهەریەكەیان**

جواب// (1) لا(42)

مبلغ	مبلغ	تفاصيل
66000000		صافي الربح(أ – خ)
		+
	100000	تامين
	300000	رواتب مدفوع
	3000000	مكافئةشركة أ
	450000	م.اعلان مدفوع مقدم
		900000×6/3= 450000 عن 3 شهر
	575000	ديون معدومة
	150000	الاندثاراثاث
	375000	الاندثار سيارة
	3300000	مخصص ديون مكشوفة
	12000000	فوائدعلى الراسمال
20250000		مجموع
86250000		
		—
	7500000	ايرادعقار **لادەچێت**
	3000000	ايراداوراق مالية
(10500000)		مجموع
75750000		صافي الربح

الدخل الخاضع لكل شريك

أ	ب	ج	تعديل الارباح
50500000	12625000	12625000	50500000 =6/4 × 75750000
3000000 مكافئة	———	———	12625000=6/1 × 75750000
7500000 فوائد	2250000	2250000	12625000 =6/1 × 75750000
61000000	14875000	14875000	مجموع

تێبینی:1- **هەموو جۆرەکۆمپانیایەک جگەلەهاوبەشی پێشتر، لێخۆشبوونیان نی یە.**

2-**نرخی باج تەنهالە** 15٪ **لەقازا نجەکەوەردەگیرێت ،واتە ئەم ڕێژانەنامێنێت.**

جواب//(2) لا(43)

شريك شكار:

46000000 دخل في شريكة

4000000 اربباح صفقة تجارية

50000000 مجموع

50000000 – سماحات **دووژنی هەیەتەنهاژنی یەکەم حساب دەکرێت**

2500000 **بۆخۆی**

2000000 **خێزان**

400000 **منداڵ**

(4900000)

45100000 =4900000 – 50000000

15000=%3×500000

25000=%5×500000

100000=%10×1000000

6465000 =%15 × 43100000

المجموع الضريبةالمستحقة: 6,605,000

الفهرست